

ІНШОМОВНИЙ КОМПОНЕНТ В УКРАЇНСЬКИХ ЕРГОНІМАХ (НА ПРИКЛАДІ НАЗВ ГОТЕЛІВ)

У статті розглянуто іношомовні назви об'єктів обслуговування, а саме назви готелів, хостелів, зафіксовані впродовж останніх двох десятиліть у різних регіонах України. Досліджено основні способи передачі іношомовних слів – пряме включення та транслітерацію. Також вказано на транслітерацію українських лексичних одиниць засобами латинської графіки. Проведено кількісний аналіз запозичень взагалі та окремо у восьми українських містах. Виокремлено міста з найбільшою кількістю запозичень в назвах готелів. Основними способами формування заявлених назв визначено відонімний та відапелятивний. Серед відонімних назв представлені різні відантропонімні та відтопонімні назви, утворені шляхом трансонімізації імен та прізвищ, міфонімів, назв місцевості. Виокремлено основні мови запозичення та зроблено спробу етимологічного аналізу деяких назв.

Ключові слова: ергонім, запозичення, антропонім, топонім, прагматонім, трансонімізація, апелятив, лексична одиниця.

Елена Сидоренко. ИНОЯЗЫЧНЫЙ КОМПОНЕНТ В УКРАИНСКИХ ЭРГОНИМАХ (НА ПРИМЕРЕ НАЗВАНИЙ ОТЕЛЕЙ)

В статье рассмотрены иноязычные названия объектов обслуживания, а именно названия отелей, хостелов, зафиксированные в течение последних двух десятилетий в разных регионах Украины. Исследованы основные способы передачи иноязычных слов - прямое включение и транслитерация. Также указано на транслитерацию украинских лексических единиц средствами латинской графики. Проведен общий количественный анализ заимствований и отдельно анализ названий отелей в восьми украинских городах. Выделены города с наибольшим количеством заимствований в названиях отелей. Основными способами формирования заявленных названий определены отонимный и отапеллятивный. Среди отонимных названий представлены различные отантропонимные и оттопонимные названия, образованные путем трансонимизации имен и фамилий, мифонимов, названий местности. Выделены основные языки заимствования и предпринята попытка этимологического анализа некоторых названий.

Ключевые слова: эргоним, заимствование, антропоним, топоним, прагматоним, трансонимизация, апеллятив, лексическая единица.

Olena Sydorenko. FOREIGN LANGUAGE COMPONENT IN UKRAINIAN ERGONYMS (ON THE EXAMPLE OF HOTEL NAMES)

The article deals with foreign-language names of service facilities, such as the names of hotels, hostels, recorded over the past two decades in various regions of Ukraine. The basic methods of transferring foreign words - direct inclusion and transliteration are investigated. Ukrainian transliteration of lexical units by means of the Latin alphabet is also shown. Quantitative analysis of borrowings in general and separately in eight Ukrainian cities has been made. The cities with the largest number of borrowings are mentioned. Onymian and appellativian ways are shown as the main methods of names formation. Various transonymised antroponyms and toponyms are presented among the onymian ergonyms, which were formed from names, surnames, mythonyms, names of places. The main languages of borrowing are presented and the attempt of etymological analysis of some names is made.

Key words: ergonym, borrowing, antroponym, toponym, pragmatonym, transonymisation, appellative, lexical unit.

Останнім часом все частіше при вивченні різних класів онімів увага привертається до вивчення виникнення та функціонування ергонімів – назв об'єктів різних видів людської діяльності. Поширений інтерес до дослідження саме цього класу пояснюється зростанням кількості об'єктів виробництва, торгівлі, обслуговування, розваг та ін. Усі ці численні назви

потребують лінгвістичного аналізу. Багато питань постає при розгляданні підгрупи сервісонімів, до якої належать назви готелів, як найчисленнішої серед ергонімів.

Проблема виникнення та функціонування ергонімів у сучасній ономастиці досліджується переважно ареально. На сьогодні вже існують ґрунтовні розвідки кількох українських регіонів та деяких міст. Так, О. О. Белей досліджував ергоніми Закарпаття [1], Н. В. Кутуза – Одеси [5], Н. М. Лесовець – Луганська [6], О. М. Сидоренко – Донеччини [9], М. М. Цілина [11], Ю. І. Дідур [2] – Києва, С. О. Шестакова [12] – Києва, Львова, Полтави, Сум, Харкова.

Проблема передачі іншомовних слів та словосполучень при найменуванні об'єктів різних сфер діяльності також уже поставала в деяких наукових працях. Наприклад, особливості трансформації англійських назв в українську мову надані в працях І. В. Корунця [3; 4].

Об'єкти обслуговування, а саме назви готелів, ще не досліджувалися з точки зору вживання іншомовних слів. Мета статті – на прикладі назв готелів, виявлених у різних регіонах України, з'ясувати мови запозичення; що послугувало джерелами запозичень: оніми чи апелятиви; які регіони чи міста мають найбільшу кількість запозичених слів, вживаних як назви готелів; які з засобів передачі іншомовних слів, а саме – пряме включення з повним збереженням початкового графічного обліку, транскрипція чи транслітерація, були використані.

Готелі – найдавніші ергонімні об'єкти. Їхніми прообразами були заїжджі двори. «Історики з певністю констатують, що найдавніша вивіска належала саме готелю» [7, с. 157; 8, с. 149]. Спочатку на ній було ім'я господаря. «З часом шукають назви, пов'язані з історією, міфологією, літературою» [10, с. 10]. Ім'я власника залишилось на вивісках у ремісників, господарі ж готелів намагались відобразити в назві комфорт і затишок, які вони можуть надати. Назва повинна рекламувати діяльність об'єкту, приваблювати клієнтів, мати позитивну конотацію, інформувати про високу якість запропонованих умов проживання. Вживання трансонімізованих онімів та онімізованих апелятивів іншомовного походження для називання українських об'єктів готельного бізнесу також має рекламну мотивацію. Більшість таких назв у рідній мові мають позитивне стилістичне забарвлення: *Happy Hostel* (Л.), де *happy* в перекладі з англійської – *щасливий*; *Lucky Hostel* (Л.), де *lucky* з англійської – *вдалий*; *Best Season Apart Hotel* (К.), де *Best Season* перекладається з англійської як *кращий сезон*; *Hostel Smile* (Д.) – *smile* в перекладі з англійської – *посмішка*; *Sunflower B&B* (К.) – *sunflower* в англійській позначає соняшник; *Cherry Hostel* (Л.) – *cherry* в перекладі з англійської – *вишня*; *Apple Hostel* (Л.) – *apple* в англійській позначає яблуко; *Dream Hostel* (О.), де *dream* – *мрія* в перекладі з англійської; *Pearl of Odessa* (О.), де *pearl* в англійській позначає *перлину*; *Cottage with Sea View* (О.) – складна назва перекладається як *котедж з видом на море*. Зручніше вживати іншомовні назви готелів для реклами їх діяльності в інтернеті. Великі українські міста з цікавою історією та пам'ятниками архітектури, такі, як Київ, Львів, Одеса, приваблюють тисячі іноземних відвідувачів щорічно. Це теж один з найважливіших чинників використання номінаторами іншомовних слів. Іноземним гостям зручніше обрати готелі з запозиченими назвами, переважно з англійськими – *Sofa* (Пол.), *Premier* (Т.), *Santa Maria* (Мар.), або назвами, поданими літерами латинського алфавіту – *Medvezhya Berloga* (Уж.), *Sacvoyage* (Л.), *Cossacks Hostel* (Л.), *Kaspiy* (Д.), *Bessarabsky Kvartal* (К.), ніж з'ясовувати назви, подані слов'янськими мовами, чи запозичення, транслітеровані кирилицею. Тому основним способом передачі іншомовних слів є пряме включення: *Happy Cat* (О.), *White House* (О.), *Praha* (Уж.), *Europa* (Уж.), *New York* (Л.), *Lion's Heart* (Л.), *Lucky Hostel* (Л.), *Golden Gate Inn* (К.), *Dream House Hostel* (К.), *Grand Hotel* (Д.). Крім прямого включення, запозичення передаються методами транслітерації: хостел «Смайл» (Д.), готель «Прем'єр Палас» (К.). Треба зауважити, що транслітеруються як англійські назви кирилицею: готелі «Роял Гранд Отель» (К.), «Вува Актив» (Т.), так і українські назви засобами латинської графіки: *Dnepropetrovsk* (Д.), *Hostel VShokoladi* (К.), *Dacha* (К.), *Banya* (О.), *Stare Misto* (Л.).

Серед зафіксованих назв запозичення складають 60%. До міст з найбільшою кількістю запозичень у назвах готелів належать Львів (79%), Київ (71%) – як улюблені туристичні міста з розвинутою інфраструктурою та достатньою для гостей інформацією про місцевість. Далі йдуть Маріуполь (63%), Ужгород (52%) та Одеса (49%), що пояснюється розташуванням Маріуполя

та Одеси на узбережжі Азовського та Чорного морів та наявністю міжнародних портів, а Ужгорода – на західному кордоні країни, що збільшує приплив іноземних туристів.

Найбільше серед запозичених назв є відонімних та відапелятивних утворень.

Відонімні назви являють собою трансонімізовані оніми різних груп:

— антропоніми: одиничний антропонім на позначення прізвища – *Kostandi* (О.), *Da Vinci* (О.); одиничний антропонім на позначення імені – *Viktoria* (О.), *Taras* (О.), *Kleopatra* (О.), іншомовне ім'я подане кирилицею – «Джоконда» (О.), імена міфологічних героїв, подані кирилицею – «Еней» (Л.), «Посейдон» (Мар.);

— топоніми: континентонім *Europa* (Уж.); гідроніми *Dnister* (Л.), *Kaspij* (Д.), *Black Sea* (К.); регіоніми *Donbass* (Мар.), *Florida* (К.); астіоніми *New York Hostel* (Л.), *Milano* (О.), *Praha* (Уж.), *De Versal* (О.), *Odessa* (О.); урбаноніми: *Kiev Apartment on Maidan Area* (К.), *Apartment on Kostolna Street 10* (К.), *Khreschatyk Suites* (К.), *Obolon Apartment on Geroev Dnepra* (К.), *Hostel na Pidgradskiy* (Уж.), *Apartment on Zankovetska Street* (Уж.), *Luxury Apartment on Grushevsky Street* (Л.), *Magnificent Apartment on Halitska* (Л.);

— прагматоніми: *Nobilis* (Л.), «Совиньон» (О.).

До відапелятивних назв належать лексеми з вказівкою на якість обслуговування: *Sofa* (Пол.), *Hostel OK* (Л.), *Hostel Comfort* (Л.), *Comfort 24* (О.), *Wanted Hostel* (Л.), *Good Hostel* (Л.), *Dream Hostel* (О.), *Luxury Villa* (О.), *Elegant* (К.), *Best Kiev Apartment* (К.), *Best Apartment* (О.); гарний настрій: *Happy Hostel* (Л.), *Lucky Hostel* (Л.), *Hostel Emotions* (Л.), *Hostel Smile* (Д.); ввічливість до відвідувачів: *Hospoda* (Уж.), *Dvorianskoe Gnezdo Apartent* (К.).

Англійські лексичні одиниці, як власні назви, так і запозичені апелятиви, створюють найчисленнішу групу – 90% всіх іншомовних назв готелів. Це пояснюється провідними позиціями англійської мови в міжнародному спілкуванні, сприйняттям і розумінням значень більшості слів (назв) україномовним населенням. Крім запозичень з англійської, зафіксовано також назви, запозичені з інших мов:

— назва готелю *Casa Nostra* (Л.) запозичена з італійської й перекладається як *Наш дім*. Саме з такою назвою зафіксовано салон італійської плитки та сантехніки в Києві. Не треба плутати з *Cosa Nostra* – перекладається *наша справа* та використовується для позначення сицилійської злочинної організації, італійської мафії; термін був популяризований у всьому світі американським письменником італійського походження Маріо Пьюзо в його романі «Хрещений батько»;

— *Vele Rosse* (О.) перекладається з італійської як *червоні вітрила*;

— у назві *Stella Residence Club* (О.) вжито італійське слово *stella* – *зірка*;

— назва *Delice* (Л.) в перекладі з французької означає *насолода*, таку саму назву має туристична компанія, розташована в Києві;

— назва готелю *Nota Bene* (Л.) запозичена з латинської мови та перекладається *зауваж добре*, й означає *зверни увагу*; вимовляється [нота бене];

— назва *Nobilis* (Л.) має французьке походження, це трансонімізований ергонім, що позначає групу французьких компаній *Nobilis Group*, які спеціалізуються на розробці та розповсюдженні комп'ютерних ігор;

— «Палладіум» (О.), грецьке *παλλάδιον* – священна статуя-оберіг, яка зображала Афіну Палладу; була святиною і талісманом міста, в якому зберігалася. У переносному значенні – талісман, сакральний предмет, що приносить удачу власнику (частіше країні);

— *Guest House Kostandi* (О.) також є назвою з грецького походження *Kostandi* – трансонімізований антропонім, переданий латинською графікою; є прізвищем українського художника грецького походження Костанді Кіріака Костянтиновича, життя і робота якого були тісно пов'язані з Одесою;

— *Da Vinci* (О.) – трансонімізований італійський антропонім, прізвище видатного італійського художника і вченого епохи Відродження;

— *Milano* (О.) – трансонімізований італійський топонім, назва міста на півночі Італії;

— назва пансіонату «Совиньон» (О.) походить від французького *Sauvignon*, частіше вживається як *Cabernet Sauvignon* – сорт винограду, який використовується для виробництва червоних вин. Отже, цю назву можна розглядати як трансонімізований прагматонім;

— назва готелю *Grand Marine* (О.) є запозиченням з французької мови та перекладається на українську як *великий флот*;

— назва *Kaiser* (Л.) запозичена з німецької, де позначає керівника держави в минулому, має рівнозначне в українській мові – *імператор*.

Збільшення кількості ергонімів, а саме сервісонімів та розвиток міжнародних відносин призводить до зростання кількості запозичень. Але шляхи їх утворення ті ж самі, що й в інших підгрупах ергонімів – відонімний та відапелятивний. Проведений аналіз використання запозичених лексичних одиниць при іменуванні готелів є спробою відходу від звичайного ареального дослідження до одночасного вивчення назв готелів у восьми українських містах й дозволяє говорити про актуальність дослідження.

Аналіз запозичених назв охопив не всі великі міста України, збір картотеки ще триває, необхідність їх вивчення не викликає сумніву. Перспективними також убачаються дослідження запозичень у царині інших підгруп ергонімів, як наприклад: назви кав'ярень, ресторанів, перукарень та салонів краси, крамниць тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белей О. О. Сучасна українська ергонімія (на матеріалі власних назв підприємств Закарпатської області): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / О. О. Белей. – Львів, 2000. – 209 с.
2. Дідур Ю. І. Особливості функціонування ергонімів у мові, мовленні та ментальному лексиконі (в українській, англійській та російській мовах): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.15 / Ю. І. Дідур. – Одеса, 2015. – 195 с.
3. Корунець І. В. Принципи і способи передачі українських особових і географічних назв англійською мовою / І. В. Корунець // Мовознавство. – 1993. – № 3. – С. 13–16.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) / І. В. Корунець: підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2001 – 448 с.
5. Кутуза Н. В. Структурно-семантичні моделі ергонімів (на матеріалі ергонімікону м. Одеси): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Н. В. Кутуза. – Одеса, 2003. – 214 с.
6. Лесовець Н. М. Ергонімія м. Луганська: структурно-семантичний і соціально-функціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Н. М. Лесовець. – Луганськ, 2007. – 295 с.
7. Микіна Е. Г. Из истории французской эргонимии / Е. Г. Микіна // Актуальные вопросы теории языка и ономастической номинации: [Сб. ст.]. – Донецк: ДонГУ, 1993. – С. 154–162.
8. Сидоренко О. М. Лексична база номінації об'єктів готельного бізнесу / О. М. Сидоренко // Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках: VII Международная научная конференция (г. Днепр, ДНУ имени Олеса Гончара, 6–7 апреля 2017 г.): материалы / сост. Е. К. Куварова. – Днепр: Акцент ПП, 2017. – С. 149–150.
9. Сидоренко Е. Н. Номинационные процессы в полилингвальной эргонимии Донетчины: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.15 / Е. Н. Сидоренко. – Донецьк, 2013. – 210 с.
10. Соболева Т. А. Товарные знаки / Т. А. Соболева, А. В. Суперанская. – М.: Наука, 1986. – 176 с.
11. Цілина М. М. Ергоніми м. Києва: структура, семантика, функціонування: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / М. М. Цілина. – Київ, 2006. – 243 с.
12. Шестакова С. О. Лексико-семантичні інновації у системі сучасної української номінації (на матеріалі ергонімів і прагмонімів): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / С. О. Шестакова. – Харків, 2002. – 204 с.

СКОРОЧЕННЯ

Д. – Дніпро
К. – Київ
Л. – Львів
Мар. – Маріуполь
О. – Одеса
Пол. – Полтава
Т. – Тернопіль
Уж. – Ужгород

Стаття надійшла до редакції 6.06.2017 р.